

הנעתו של "המעגל החכם"

יחיאל ברונר, עו"ד (מהנדס)

בגליון מס' 17 של ירחון זה (פברואר 2004) התפרסם מאמר, אשר נכתב ע"י כותב שורות אלה, תחת הכותרת "גדיעת ה'מעגל השוטה' והפיכתו ל'מעגל חכם'. המאמר הביא בקצירת האומר את עיקרי דו"ח ועדת החקירה הממלכתית לעניין בטיחות מבנים ומקומות המשמשים ציבור ("ועדת זיילר"), אשר כזכור הוקמה לאחר ש-23 אנשים שילמו בחייהם, ו-356 איש בפציעות בגופם, במה שמכונה 'אסון ורסאי'. לקראת סיום המאמר הבאנו מדבריו של יו"ר הוועדה, כב' השופט (בדימוס) ורדי זיילר, בראיון שהוא נתן לכתבת עיתון גלובס (23-24.12.04), בו הוא הודה, שהוא לא מכיר דו"ח של ועדת חקירה ממלכתית שיישמו אותו: "את יודעת שהנבואה ניתנה לשוטים, ואני לא תמיד סבור שאני שוטה, למרות זאת אני אתנבא שלא יישמו את הדו"ח הזה".

לפני ימים ספורים, ביום 6.1.08, נתן בית-המשפט המחוזי בירושלים, בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים, מפי סגנית-הנשיא כב' השופטת יהודית צור, פסק-דין, בעתירה מנהלית שהגיש ארגון המהנדסים והאדריכלים העצמאיים בישראל, יחד עם המהנדס אלדד ספיבק, כנגד מדינת ישראל – מינהל התכנון וההנדסה במשרד הבינוי והשיכון. בפסק-הדין, קיבל בית-המשפט את טענתם המרכזית של העותרים, אשר עתרו ליישום החלטות הממשלה שאימצו המלצות של ועדם יישום, אשר הוקמה על ידי הממשלה לשם יישומן של המלצות ועדת זיילר. נאזכר כאן, שפסק-הדין הנדון עדיין כפוף לזכות ערעור, וכל עוד שלא יעבור המועד לכך, אין הוא בבחינת החלטה חלוטה.

ומעשה שהיה כך היה.

בעקבות דו"ח ועדת זיילר, אשר הוגש לממשלה בדצמבר 2003, החליטה הממשלה, ביום 15.2.04, להקים ועדת היגוי מצומצמת לצורך יישום מסקנות הוועדה ("ועדת היישום"). ועדה זו הגישה את מסקנותיה לממשלה ביום 15.3.05, ובין שאר המלצותיה המליצה, כי: "... (5) בהתקשרויות במכרז (פומבי או סגור) יובטח כי **80% מהניקוד להצעות ינתן למרכיב האיכות**, כאשר הניקוד לאיכות ירווח בדומה לניקוד עבור המחיר. **הצעות החורגות ב-15% מהממוצע** (המחושב ללא ההצעה הזולה והיקרה) **תפסלנה**". עוד המליצה ועדת היישום, כי: "על כל גוף ציבורי המתקשר במכרז (סגור או פתוח) עם מתכנן, לקיים ועדה מקצועית שתבחן את מדדי האיכות של המציעים בכדי שניתן יהיה לבחון את ההצעה תוך מתן 80% מהניקוד לאיכות ו-20% מהניקוד לגובה ההצעה, כאשר מדדי האיכות ירווחו בסולם של 1 עד 100". הממשלה, בהחלטתה מיום 21.12.06, אימצה את החלטות ועדת היישום, וכן החליטה: "להטיל על צוות בראשות נציג משרד האוצר, ובהשתתפות משרד הפנים ומשרד הבינוי והשיכון, והמשרדים הייעודיים האחרים לקבוע נהלים מחייבים להתקשרויות של גופים ציבוריים עם בעלי מקצוע בענף התכנון (אדריכלים, מהנדסים, מתכננים, יועצים, מנהלי פרויקטים, מפקחים, שמאי מקרקעין ומוודדים) ועם קבלנים מבצעים. כל אלה כדי להבטיח את מרכיבי האיכות והבטיחות".

ביום 10.6.07 פרסם משרד הבינוי והשיכון מכרז סגור למתן שירותי ניהול לפרויקט הקמת חדרי ביטחון (ממ"דים) ביישובי עוטף עזה. אחד מסעיפי המכרז קבע, כי: "'לתיתב המכרזים תוכנס לפני פתיחתה מעטפה ובה אומדן המשרד לעלות כל שירותים המבוקשים בבקשה זו. **הצעה נמוכה או גבוהה ביותר מ-**

את פסק הדין פותח בית-המשפט בקביעה: "העתירה בפני היא ציבורית במהותה ומעלה שאלה עקרונית בעלת חשיבות והשלכה ישירה על בטחונו של הציבור ואיכות חייו... ועדת זיילר קבעה את החשיבות המרכזית של מנהל הפרויקט המהווה כלשונה: "קורת קשר מינימלית הכרחית כדי לאפשר ראייה כוללת של הפרויקט כולו". המוטו המרכזי של הדו"ח עמד על הצורך לתת ביטוי אמיתי (לא רק מילולי) לשיקולים ערכיים של איכות ובטיחות. זה היה המסר המרכזי של ועדת זיילר אשר יושם בהמלצות ועדת היישום ובכלל זה ההמלצות הרלבנטיות לענייננו בדבר היחס הנכון שיש לתת לאיכות ולמחיר שבהצעות." בהמשך דבריו הוסיף בית-המשפט וקבע, כי: "**מימוש ויישום ההמלצות הנוגעות למכרזים בנושאי בנייה בכלל ובנייה הנוגעת לביטחון ובטיחות בפרט, אינו עניין טכני ופורמלי חסר חשיבות. מדובר בעניין מהותי, בעל חשיבות מהמדרגה הראשונה.** בענייננו נוסחו הוראות המכרז בהתעלמות מהמלצות מרכזיות של ועדת היישום שהממשלה החליטה לאמץ. לכאורה מדובר בהחלטות ברורות הניתנות ליישום מיידי שאין צורך בפעולות נוספות של חקיקה או נהלים נוספים לצורך מימושו. מכל מקום היה ראוי כי לפחות בקביעת תנאי המכרז, תתייחס המשיבה להמלצות אלה ולהצדקה לסטות מהן. החלטת הממשלה בדבר יישום המלצות ועדת היישום התקבלה עוד בדצמבר 2006 ולמעשה מאז לא התחדש דבר בנושא הרלבנטי לענייננו. אדרבה, אפילו הצוות לקביעת הנהלים לא הוקם והדבר נעשה רק ביום 17.10.07, לאחר שהתקיים דיון בעתירה. אין ספק שהתנהלות מעין זו משליכה על סבירות התנאים שנקבעו במכרז שכאמור אינם ממלאים אחר המלצות מרכזיות של ועדת היישום שאומצו על ידי הממשלה. **לוח זמנים ליישום הדו"ח, אינו עניין פרוץ שאין לו גבולות שהרי ברור שבכך ניתן לאיין - ולמעשה לבטל בדרך לא דרך - המלצות שעברו כברת דרך ארוכה עד שהגיעו לכלל הכרה ואימוץ על ידי הממשלה. תאריך היעד הסופי ליישום המלצות ועדת היישום, על פי הפרשנות של המשיבה, הוא 1.1.08, ונראה כי תאריך זה מחייב לכל דבר ועניין את המשיבה גם בנוגע למכרז שבפני, אשר ההליכים בו עוכבו בשל הגשת העתירה... עניין לנו בהמלצות העוסקות בביטחון ובחיי אדם במלוא מובן המילה ולכן אין זה סביר לצאת היום לדרך עם הוראות של מכרז שאינו מכבד המלצות אלה.**"

לא נלאה את הקורא בכל הפרטים ובכל ההיבטים המשפטיים של דיני מכרזים ותוקפן של החלטות ממשלה וכו', אשר נידונו על ידי בית-המשפט בפסק הדין, ונחזור ונאזכר רק על מסקנתו, בה הוא קיבל את העתירה והורה על שינוי התנאים במכרז כפי שביקשו העותרים, דהיינו שלהערכת האיכות יינתן משקל של 80% ולא של 50% כפי שקבעו סעיפי המכרז, וכן שהצעות החורגות ב-15% מהממוצע תפסלנה על הסף, ולא ב-33% כפי שנקבע במכרז.

בסופו של אותו מאמר שאוזכר בתחילת דברינו אלה נכתב על ידי כותב שורות אלה כדלהלן: "לדעת כותב שורות אלה, יתכן ורק "קואליציה" של כל העוסקים בענייני הבניה, ובהם הגורמים ההנדסיים מחד גיסא והמבצעים מאידך גיסא, אשר נאלצו עד היום לשתות די והותר מ"כוס התרעלה" של המעגל השוטה, אשר

אין ספק שפסק-הדין הנדון תורם את תרומתו להנעת אותו "מעגל החכם", שאת מרכיביו פרטה ועדת זיילר בהמלצותיה, ככלל, ולחיזוק מעמדם של מנהל הפרויקט והמפקח הצמוד – אותם כינתה ועדת זיילר כ"חוד החנית של הבקרה והפיקוח באתר", ו"כלב השמירה" שתפקידם "להקפיד על יישום מלא ומדויק של התכנון המפורט" – בפרט.